

Мисли у недељу православија.

Данашњи ток времена и христјанског живота, може се без сумње карактерисати и обиљежити као епоха крајњег опадања; хладноћа и немарљивост према вјери и особинама народним свуда се раширује. Она света топлота христјанске љубави, човјечности, искрене доброте и потпомагања и т. д. и т. д., која је негда жарко гријала срца Христјана и упућивала их на сва добра дјела — у опасности је да се угаси. Христово Еванђеље постало је данас код неких као нешто — излишно, и све се готово оснива на некој формалности; те истина је на жалост да се у жалосном стању налазимо што се тиче вјере и благочестија. — За то неће бити сувишно да бацимо баш данас летимичне погледе на првашње вијекове христјанства и да те сравнимо са данашњим временом.

Господ наш Исус Христос доласком својим на земљу, учинио је највећи и најсавршенији препорођај на земљи. Његово св. Еванђеље поставило је по све нова начела и тврд темељ правом, човјечанском животу — стављајући у задатак онима који су примали вјеру Исуса Христа, да по св. крштењу, умру и спогребу се,

а за то да се тиме уздигну и са свим препороде — да добију нов живот; да се одреку старог човјека и његових злих и опаки страсти; да свуку са себе и одбаце навике на зле и душепагубне обичаје, те узму на своја рамена бреме Господње, па да мирно поживе и спасу душу своју, према оном: „Спогребохом сја крштенијем у смрт, да као што је Христос устао из мртвих тако да и ми у обновљеном животу будемо“. И, само оно је (Еванђеље) могло дубоко усадити у душу човјека, ком је пред очима с једне стране лебдила правда и истина, док га је с друге стране окружавала свака неваљалштина — ону вјеру која га приводи Богу и вјечном спасењу, а на овом свијету за живота му руководи га срећи. И тиме се на један пут пресекао пут и прекинуо сваки саобраћај — веза између живота људског који постаје: Стари и нови, те је многог чисто и добро мислећег тад обузео свети задатак, а о том како да се присвоји и распростре нова вјера: Христјанска љубав, једнакост и братство међу људима. Тад су одмах образовале се и христјанске општине, које су привукле на себе особиту пажњу, јер

сува како општине тако и сви чланови поставили између себе таку узајамност и заједницу, какву у истини Христова наука препоручује и од својих вјерних посљедоватеља захтјева. Те околности изазвале су удивљење у ондашњих народа који су се ваљали у блату безвјерија, незнабоштва, неморала и сваке друге покварености и неваљалства, што их може само безумни, грјешни и скроз покварени човјек на земљи чинити и изводити. — Видимо, што се тиче у вјери њиховог благочестија и љубави Богу и ближњему, да су Христјани у првим временима испуњавали с највећом тачношћу христјанске дужности за примјер и другима. То није било по сили него искрено са усрдном оданошћу Богу; не са притворношћу и обзиром на какву корист, него драговољно и с радошћу. Службу и молитве Богу сматрали су први Христјани за неизбјежиму дужност, те сваког јутра и вечера састајали су се у општа сабрања а по том чинећи опет молитве и добра дјела проводили су остало вријеме. И будући да тада због крутих и жестоких гонења, нијесу имали одређених храмова, гдје би се састајали и Богу молили, то су чинили у приватним и сопственим домовима, или негдје на страни изван вароши. При том састајању и сабирању Христјани су љубили један другога узајамно у знак и потврду њиховог братског савеза, и тако бавили су се у молитвама појањем на хвалу и славу Богу; и када се читало што из св. писма — Еванђеља онда је сљедовало разјашњавање, проповјед и поука од стране старјешине, која се односила на љубав Богу и ближњему, и уопште на христјански живот. Особито поштовање гајили су Христјани знаку часног крста тако да су, улазећи и излазећи, облачећи се и умивајући, сједећи, једући, устајући и лијежући, укратко започињући и свршујући сваки посао — кртили се. — Истина да се и ми данас крesimo али питање је, како? — Не као што су стари исправно кртили се, него сада то неки чине из обичаја а без срдачне побожности и осјећаја; само

рука се креће а разум и мисао лута које-куда, и готово неразумијемо како се крesimo. Код старих Христјана а и данас, знак крста јест подсећање на онога који је на крсту страдао, и на дужности христјанске. И да неби ум старих Христјана ни за један тренут залутао на страну, цртали су знак крста на својим хаљинама, по кућама, вратима, посуђу кухњеном и т. д., и на ту су цијељ и остале симболичне знаке стављали, као: лађу, која преставаља Христову цркву да вјерне Христјане преноси у вјечни живот; рибу, која преставаља животну воду; кимвал, као знак непрестане молитве и славословија; ленгер, као знак христјанске наде; вијенац, као вијенац вјечног живота; цјетла, као знак устрајне трезвености и умног развитка; пауна, који своја перја годишње промјењује, као помен на ускрнуће; пастира са овцом на рамену окружена стадом својим, као самог Спаситеља који избавља кајућег се грјешника. — Празнике су Христјани светковали са свим на други начин него ми данас што чинимо. Они нијесу заузимали из раног јутра мјеста по кафанама и крчмама и другим којекаквим саблазним мјестима, или се одавали само нагону да својој користи тјелесној и материјалној задовоље, као што то данас многи чине, те када је вријеме и час опште молитве, они не долазе него одлазе онамо, куд их вуче страст да угоде тјелесним и ништавим жељама... Они су удаљавали се од свега што не води добродјетељи, што не одговара назначењу и позиву правога Христјанина — од свега што не упућује: љубави к Богу и ближњему. Они су се одликовали скромном и чистом побожношћу и сваким поштењем. Лажи, потворе, пријевара и др. хрђавих мана и зала није код њих бивало и дешавало се, јер им је и помисао на тако шта избрисала еванђелска ријеч: „Што си рад да ти други чини, чини и ти другоме“, па су се тако слагали имајући међусобну љубав и слогу да није ни бивало каква повода, било каквим зајевицама; а ако би шта случајно и било

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

да се какве личне препоне расправе, те су вршене мирно да су обје странке потпуно се задовољавале. Па како сваке покварености тако и покварених народа клонили су се, и тако увијек се одликовали уздржањем, трезвеношћу, цјеломудријем, милосрђем а особито су се слагали у брачном животу. Тада христјанска породица била је огњиште мира благочестија и христјанског морала, која је Хришћанству пружала карактерно одане и неустрашине поборнике и проповједнике небесне истине. А данас из рода на род увиђа се и опажа велико и нагло опадање... Данашња раскопност и друге друштвене мане и недостатци у људству, — људство жестоко шибају, и ријетка је и породица у којој срећа и задовољство обитава. Онда христјанске мајке и дјевојке нијесу се одавале овамо љености онамо гизди — луксузним и скупоцјеним накитима; нити су христјанске трпезе биле препуне излишним ђаконијама и јестивима, и највећа им је брига и радост била кад задовоље своје најнужније потребе, а поред тога кад какво добро дјело своје ближњем и убогом учине. И њих у вјери у Исуса Христа, у нади на вјечни живот и божију правду, није могла поколебати никаква сила; они су јунаштвом, стрпеливошћу, и самопрегорењем подносили сваку биједу и гоњење, па и саму смрт, остајући до посљетка вјерни Христовој науци. Кад би који од њих био ухваћен те мучењем примораван да се одрече Христа, — пратиоци нијесу се скривали ни бјежали него су пристајали за њим храбрећи и ободравајући таквог до посљедњег часа. А према онима који су били затворени, поступали су још њежније, те одлазећи им одушевљавали су их — љубећи и гвоздене везе — окове, на њима; а када су таки мученици мучничком смрћу живот скончали узимали су њихова тјелеса, а када су бивали спржени, сабирали су њихове кости и прах, и на дан њихове смрти састајали би се сваке године а и чешће, те би ту над гробовима молили се Богу да их укрјепи и оснажи. — У вријеме првих Христјана

ови нијесу могли имати сопственог имања, јер ово су продавали и у општу касу улагали, из које су се сви хранили а особито сиротиња, и били су завели вечеру заједничку, коју су називали „вечером љубави“, и „ни један између њих није био сиромашан“ вели св. Лука. Тако стање с малом измјеном остало је и доцније кад се број Хришћанства умножио, и није престао извор милостиње и добродјетељи; и не само што су се чланови хришћанске мјесне задруге потпомагали него су и општине једна другој чиниле добро, јер су сви између себе били браћа и сестре. И како су они Христјани који су своје имање или већу част од тога полагали у општу касу — старали се да одређеном позиву сљедују, тако су и они који нијесу имали имања заузимали се да користе Христовој цркви, својим ближњима на поправак и душевно спасење — предавајући себе на дужност одлазити с мјеста на мјесто и ријеч Божију проповједати. И та добра дјела христјанска нијесу се само ограничила на Христјане него су била распрострага и на друге вјере и народе. А то и јест давало повода чуђењу, да су и иновјерци тако нагло и одушевљено прелазили у Христјанство. Осим свега и оваки случајеви, како се наводе ниже — много су значили а то је: кад је владала каква зараза, незнабошци и иновјерци би бјегали и своје сроднике без неге и мртве несахрањене остављали; док би Христјани не само своје болне дворили и мртве сахрањивали већ и иновјерне, који су од својих сродника напуштени — пазили а по смрти закопавали. Та Христјани нијесу се никада клонили и избјегавали учинити добро дјело, па коме? — свакоме. На своје имање и богатство нијесу се обзирали па и здравље и живот све би излагали опасности ондје гдје се тиче добродјетељи. А данас? — Мјесто врлина владају страсти, јер себичност, грабљивост, пријеваре, лажи, лукавства, зависти, охолост и надутост па онда одвратност и хладноћа на спрам вјере, народности и т. д. нашла је сталног ста-

ништа у срцима данашњег свијета, ком је правило: „устани ти да сједнем ја“. Требало би да таквог стања нестане али с дана у дан оно се погоршава. Па када се промислимо о свему, долазимо до увјерења да смо данас ми који се Христјани зовемо, у ствари далеко од тог и имена спасоносног. — За то требамо на сваки начин са свим силама и средствима порадићи па да у наша срца усадимо оно осјећање у благочестију и страху Божијем, какво се захтјева од благочестивог Хришћанина, те да тако задобијемо снагу

чувати нашу православну вјеру, коју су наши предци и праоци — стари Срби — са крвљу утврдили и нама у аманет предали — јер је она и наш језик, народност и обичаје учувала. Требамо дакле сљедовати учењу св. Еванђеља па ћемо се спасти од сваке пропасти душевне и тјелесне, а уједно послужити за добар примјер потомцима — у добром дјелу и благодјетељи; и Бог ће нас благословити сваком срећом и нас и наше потомство!

Извео:

Архим. Венијамин.

Бесједа на Богојавленије.

(Говорена 1888.)

Сеј јест Син мој возљубљени,
о немже благоволих. (Матеј 3, 17.)

Ове свете ријечи, овај радосни и торжанствени глас, чувен је, драга браћо, на данашњи дан, а прије 18 и по вијекова *) на далеком истоку — на ријечи Јордану; чувен је с неба и од самога Бога, створитеља неба и земље; чувен је у присуству Јована Претече и то баш у онај час кад је Јован Христа крштавао; чувен је дакле на крштењу Христа — Спаситеља нашег.

Христос се дакле, драга браћо, данас крстио и на данашњи дан свијету појавио са својом светом и божанском науком, и отпочео је дјело проповиједања своје високе науке. А прије него што је отпочео дјело проповиједања, и прије но што се бијаше навршило вријеме да се то дјело отпочне, Исус Христос живио је у Назарету галилејском, гдје *„растијаше, и крјепљашесја духом, исполњајасја премудрости“*: (Лука 2, 40.).

А када се наврши вријеме, када Исусу бијаше 30 година, када је већ требао да отпочне велико предузеће своје; тада — у то вријеме јавља се у пустињи јорданској као *„деница солница“* Јован Претеча, који се прије Христа појавио и који је припремао срца људка за науку Христа Спаситеља — припремао их је са ријечима: *„Покајшесја приближбосја царствије небескоје“*. (Матеј 3, 2.).

Глас вапијућег у пустињи Јована чувен је, — одјекнуо је и разнио се на све стране земље јудејске. И збиља многи је народ поврвио на Јордан Јовану да се покају и крете крштењем „покајања“. У гомилама тога народа дошао је на обале ријеке Јордана и Господ наш Исус Христос, и тражио је од Јована да се крсти.

*) Од крштења је Христовог до данас 1857. година. дакле 18 и по вијекова, мало више. Писац.

Но св. Јован као пророк знајући по упутству Духа светог да је он Спаситељ свијета, безгрјешни син Божи, и да је чист од сваког грјеха, па према томе кад није грјешан, то му није ни нужно Јованово крштење покајања.

Знајући велим све то Јован Претеча, смјерно се пред њим поклања и каже му: *„Аз требују шобоју крестинишсја, и ти ли грјадеш ко мње“*.

Али овај, који је дошао *„исполнити свјаку правду“* и све што су о њему пророци проrekli; — који је оставио небо из љубави према нама, и који је примио на себе тјело човјечије само да спасе човјека, — он није хтјео а да не испуни опредјелење правде Божије, јер он се не крштава зато што му је требало крштење — крштење се свршава *„во оставленије грјехов“*, а Он је био чист од сваког грјеха, — него се крштава, да дарује води дар осјећења, и да својим примјером освети тајну крштења, која нас данас при нашем крштењу као *„бања пакы бишнја“* (Тит. 3, 5.) обнавља духом светим и препорађа природу нашу.

Зато је Исус Христос загазио са Јованом у ријеку, а таласи јордански примили су божанствено тјело Његово. Смјерни Претеча послушао је ријечи Господа свога, и погрузио је Исуса у воду, али у исто вријеме и премишљао је о том: *„како руку положиш раб на владику“*?

Но баш кад Јован бијаше подигао руку да водом полије главу Христову, тада заигра ријека јорданска, заустави се и престаде тећи природним током својим, заустави је сила онога, који у њу ступио бијаше. У исти мах отворише се небеса, Дух свети у виду голуба сиђе на Христа, а глас Бога Оца загрмље над водама јорданским: *„Сеј јест син мој возљубљени, о немже благоволих“*. — („То је Син Мој љубазни који ми је по вољи“).

Радосна, весела и значајна, браћо, за нас овога Божијег гласа! Овај свети глас самога Бога Саваота очевидно посвједочава да онај који се крштава данас заиста је истинити Син Божи — јасно и очито тај глас каже да је то онај Избавитељ, кога су очекивали праоци, кога су прорицали пророци, кога је прособразовао старозавјетни закон и обреди, кога је очекивала и за ким је тако рећи уздисала цијела природа.

Човјек је дуго вријеме очекивао Избавитеља који ће га избавити, из заблуде извести, и од гријеха ослободити; који ће га с Богом помирити, који ће му поправити моралну страну његову — очекивао је дакле тога, који ће људство на ново преродити и други му правац у животу дати.

Очекивала га је рекох и сама природа, јер и она заједно са првим човјеком Адамом осуђена је била. Све је велим зажељело и послушкивало, кад ће и од куда ће се појавити Избавитељ. — Све је очекивало Спаса. И Ево! „Јави се сунце благодати и истина во сторуах јорданских“. Јави се сунце правде да разagna таму неправде и незнања, да ослободи оне који робују, да укори и осуди оне који тиранишу и чине неправду слабима, и да свима покаже да су сви браћа између себе и да су пред Богом равни: Господар и слуга, мали и велики, богати и сиромашни, јер су сви створени једнако по образу и подобиљу Божијем, по слици и прилици Божијој, створени од једног Створитеља — Бога, а рођени од једног оца — Адама.

И заиста, браћо, Његовој појави и доласку зарадовао се је сав свијет. А како да му се и незарадује кад Он долази да скине проклетство са цијеле земље и доноси: благослов, избављење, опроштење, једнакост и љубав цијелом свијету.

Зар није и у сваком од нас заиграло срце од радости, зар нијесу особити осјећаји радости почели струити кроз тијело и душу нашу кад смо јутрос чули славопојне пјесме у славу крштења Христовог?

Зар може не бити радости и весеља данас у срцу свакога човјека Хришћанина, кад само помисли: Син Божи из љубави према нама сишао је на земљу да измири Бога са човјеком; ходи по земљи, која је до данас била „прокљата в дјелех својих“ (Бит. 3, 17.); дружи се с људима, који су до данас били „чеда гњева“ Божијег, (Еф. 2, 3.) а данас постају преко Њега синови љубави Божије и нијесу више под законом, но под благодаћу.

За то нека се данас весели и радује род људски, јер му се јавља Спаситељ, који ће га избавити; нека се зарадују и праоци наши Адам и Ева из гробова својих, те нека се поклоне томе, који је као Син Божи благоволио и њиховим сином и потомком постати, само да би њих као праоце од гријеха ослободио. Нека се весели вода, јер се данас освештава; нека се весели и земља, јер по њој ходи Творац васељене!

Нека се све весели, нека се свак радује, а могу се овом радошћу користити и сви народи без разлике језика и племена, само ако хоће, јер се свима јавља данас Син Божи Исус Христос и све без разлике позива у вјечно царство своје, а и „глас Господњи на водама“ призива данас све и свакога да приме: „Духа премудрости, Духа разума Духа стравца Божија, јављашагося Христа. Амин.

Говорио

Васа С. Поповић,

свештеник.

Из црквенога права и црквене праксе.

Пише Т. Алагић професор богосл. на Рељеву.

(Наставак.)

VI.

О тајни брака.

Брак је тајна, у којој два лица разнога спола — жених и невјеста — добровољно ступају у супрушку свезу, обећавајући једно другоме вијерност и узајамно потпомагање до краја живота, у присуству цркве и свештеника, који благосиља њихову свезу, да буде подобна свези Христовој са црквом, и ради благословенога рађања и хришћанскога васпитања дјете. — Брак је установа божја, закон, кога је творац положио у самоме устројству човјечијему. У цијеломе створењу божјем не налазимо тако савршене

заједнице, као што је брак; јер у њему се спајају не само двије душе у вољи и љубави, већ и два тијела постају једно тијело (Бит. или књ. постања 2: 24; Еф. 5: 28. 29. 30. и 31.). Само на овоме основу брак може бити апсолутан, т. ј. само два лика брачнога јединства могу у једно и исто вријеме постојати — муж и жена; треће лице не може бити ту, јер вијерност и преданост, која је неопходни елеменат брака, може се правилно односити само на једнога мужа и на једну жену — може т. ј. бити само моногамија (једноженство) а никако полигамија (многорженство), која је противна појму о браку, и која је сама по себи превара и невјера, која

одузима човјеку част и поштење. Из ове чињенице излази и друга, да је брак нераскидљив (Мат. 19: 4—6.), и само једна једита моћ т. ј. смрт, разлучује мужа и жену. — Према овоме важне особине брачне сазвезе јесу: слободна воља, ограничење брака на два лица разнога спола, и нераскидљивост брачне сазвезе.

Прва брачна сазвеза јавља се у рају, кад је Бог створио првога човјека и дао му жену у помоћ. Писац књиге постања — Мојсеј, приповиједајући нам о створењу првих људи говори: И створи Бог човјека, мушко и женско створи их; и благослови их Бог и рече им: Рађајте се и множите и напуните земљу (Књ. пост. или 1. књ. Мојс. 1: 27. 28). А на другом мјесту, казујући о створењу жене на по се, и како је била приведена Адаму, наставља: И Господ Бог створи жену од ребра, које узео Адаму, и доведе је Адаму: А Адам рече: сад ето кост од мојих костију, и тијело од мојега тијела, нека јој буде име човјечица (жена), јер је узета од човјека. За то ће оставити човјек оца својега и матер своју, и прилијепиће се жени својој, и биће двоје једно тијело (1. књ. Мојс. 2: 22—24).

Овако је било у почетку свијета, у данима невиности људске. Али човјек, у лицу Адама и Еве, престоупи пошље заповијед творца својега, паде, би изгнан из раја и осуђен, да у зноју лица својега рјешава свој животни задатак; да сâм његује брачну заједницу, коју је Бог оставио, да се у потомству њезиноме јави Избавитељ (1. књ. Мојс. 3: 15.) од гријеха, кога су први људи навукли на цио свијет. — Брачни одношај у лицу Адама и Еве, остаје још неповријеђен. Адаму и Еви, која је имала бити мати свјема живима (1. књ. 3: 20.), даде Господ чедо (1. књ. Мојс. 4: 1.), које је имало красити њихову брачну сазвезу, и ојачити њихово брачно јединство. Радост је била родитељима велика; али та радост не потраја дуго, њу замјени велика жалост, јер првенац Кајин уби својега брата Авеља. — Пошљедике гријеха већ су ту и оне се брзо распростријеше. Већ у шестом кољену нарушава се брачно јединство — Ламех узима двије жене (1. књ. Мојс. 4: 19.). Светиња брака крњи се прекомјерним плотским тежњама, које хоће, да буду претежније од онога, вшше моралнога узајамнога потпомагања и допуњавања супрушких способности. Кћери човјечије не допадају се синовима божјима са никаквих других својстава, до ли са њихове љепоте (1. књ. Мојс. 6: 2.). Дјеца овога свијета мисле само на зло. Гријех преоблада на земљи. Род људски паде у морални трулеж. Покаја се Господ, што је створио човјека на земљи, и би му жао у срцу (1. књ. Мојс. 6: 6.) т. ј. божје је негодовање на спрам развратних људи достигло до највишег ступња.

Закључак, да се истријеби грјешни род човјечији, изузео је само једну породицу — породицу Нојеву. У овој породици видимо, да се је светиња брака очувала, да се је моногамија набљудавала. Ући ћеш у ковчег ти и синови твоји и жена твоја и жене синова твојих с тобом (осам душа: 1. Петр. 3: 20; 2. Петр. 2: 5), говори Господ Ноју (1. књ. Мојс. 6: 18). И ако је савршенство и праведност Нојева нашла милост пред Богом, то очување светости брачне, имаде свој претежни дио. Ово потврђује благослов, кога је Бог дао у рају, првоме брачном пару људи, и кога сад пошље потопа, даје опет Ноју — томе новоме оцу човјештва: Рађајте се и множите се; народите се веома на земљи и намножите се на њој (1. књ. Мојс. 9: 7.). — Овијем благословом огласила се је на ново светиња брачне сазвезе, ал' уједно и опомена на сва времена. — Патријарси, који су кашње шљедили, цијенили су достојанство брачнога јединства, али као да и најбогобојазљивији међу њима не могаше се још приближити оној идеји брака, која потпуно одговара достојанству људскоме.

Породични живот израиљаца претрпипо је многе промјене ушљед дотицаја њихова са незнабоштвом у предњој Азији и Мисиру. Историја о Лоту указује на исте појаве, на исте гадалуке, које налазимо међу поганицима. Но и при томе свему одржао се ипак брак у народу божјему као нормалан облик људскога живота, и као главни услов сваке будуће људске заједнице. А то је подржавало поштовање на спрам преданих заповиједи божјих, које је јако утицало на савјест човјечију, и регулисало природни његов закон. Књига Левитска (3. књ. Мојс.) приповиједа нам, како је блуд кажњен био спаљивањем (20: 14.; 21: 9.); а нечисту понуду жене Петефријеве одбија Јосиф од себе, и жигоше је као грдно дјело, као браколомство (1. књ. Мојс. 39: 9.). — Религиозна свијест још јаче избија у ријечима Аврамовим слуги својему: Не доводи жене сину својему између кћери овијех Хананеја (1. књ. Мојс. 24: 3.), у којима истиче Аврам првобитну идеју брака, и доказује, да није прави брак онај, који није основан на једнаким назорима религиознога живота. Ово начело прелази и на сина му Исака (1. књ. Мојс. 28: 1. 2.). По оно се још јаче исказује оном приликом, кад је кнез Сихем просио кћер Јаковљеву, и кад му браћа њезина одговореше: Не можемо то учинити, ни дати сестре своје за човјека необрезана, јер је то срамота нама (1. књ. Мојс. 34: 14). Исто тако и оном приликом, кад је Самсон молио родитеље своје, да га ожене са једном филистејском, и кад му отац и мати рекоше: Зар нема ђевојке међу кћерима твоје браће у свем народу моме, да идеш, да се ожениш између филистеја необрезанијех

(Књ. о суд. 14: 1. 2. 3.). — Премудри Соломон говори: А зашто би сине посртао за туђинком и грлио недра туђој (Приче Сол. 5: 20). — Брак дакле могао се склапати само међу божјом дјецом: Нити се пријатељи шњима (народима хананејским), кћери своје не даји за сина њихова, нити кћери њихове узимај за сина својега. Јер би отпадило сина твојега од мене и служио би боговима другима (Второз. или 5. књ. Мојс. 7: 3. 4.; Исх. или 2. књ. Мојс. 34: 16.). — Синови Јосифови, Јеврем и Манасија, који су потекли из брака, у ванредним околностима склопљенога са јегипћанком, не могоше се прије изједначити са синовима Јаковљевима, док их Јаков пред смрт своју не посини (1. књ. 48: 5.).

Бацимо ли поглед на вријеме од пада човјечијега до ропства израиљскога у Мисиру, то ће нам искрснути пред очи ове двије чињенице: Прва је та, да се религија и брак налазе на једнаком степену, тако, да брачни одношаји могу служити за мјерило, којим се одређује стање религије у пракси т. ј. у дјелу саме, или стање моралности у опће. — Друга је чињеница та, да онај првобитни поредак, кога је сам Бог у брачноме јединству положио, и у најтамнија доба — између Адама и Ноја — бар по својој спољашности, никад се није изгубио из свијести човјечије; а пошље Ноја још мање. Сваки грјех у одношају брачноме био је преступ тога божјега поредка. — У кући Аврамовој, у којој особито дјествоваху стара предања, прелазећи од кољена на кољено, и с којом бијаше везано обећање Спаситеља свијету, сам је Господ хранио светињу брака, и она ванредна чудеса, која је Господ тамо чинио, свједоче, да се је сам Он бринуо за одржање и развитак ове патријархалне куће. Такова божја близина не могаше се лако заборавити. — Светињу брачну заштитио је Господ особито законом обрезања, који је важио за сав избрани народ, и који је имао стајати на пут необузаним плотским тежњама. И кроз овај закон обрезања говори Господ: Моја је породица, мој је брак, ја сам га створио, мојим намјерама служи он, моје око бдије над њиме.

Особита и тешка искушења имађаше брак да претрпи у израиљу за вријеме његовога ропства у Мисиру. Истина, и међу урођеницима оне земље — незнабошцима, као да идеја моногамије још не бијаше ишчезла, у толико, у колико њиховоме свештенику није дозвољено било, држати двије жене у једно те исто вријеме. Али друге касте (сталежа) нијесу биле везане за овај закон, и смјеле су држати жена, колико су год хтјеле. Ова полигамија, која је код тих каста формално законом дозвољена била, имала је те пошљедице, да се је брак, нарочито у својој сполној страни, са свијем изопачио био. —

Оваково стање у поганском свијету не могаше бити без уплива на израиљски народ. Живећи у Мисиру пуних 430 година, нијесу израиљци могли, да избјегну разноврсни саобраћај са урођеницима, и обичаји у земљи тој, не могоше остати за њих туђи. Да су збиља израиљци почели примати мисирски културни живот, са свјема његовим добрим и хрђавим странама, свједочи нам историја њиховога путовања кроз пустињу, кад их је Господ ослободио ропства. Код сваке препреке и невоље, која их у пустињи среташе, сјећаху се они Мисира и викаху на Мојсеа и Арона: Камо да смо помрли од руке Господње у земљи мисирској; кад сјеђасмо код лонаца месом и јеђасмо хљеба изобила (2. књ. Мојс. 16: 2. 3.).

Да се очисти брак у народу избраноме од поганских упљувака и да се воспостави права идеја брака, бјеше, са свијем природно, један од најважних задатака синајскога законодавства. Оно је прелило карактер патријархалнога живота народа израиљскога, у карактер опће народни — израиљски. Средством њега јавља се израиљ као народ са својим нарочитим особинама; постаје држава, која је имала почивати на безусловној покорности и поштовању Јехове, и на породици — њезиној части, њезином моралу. — Закон синајски оградио је светињу брака, и подигао је тијем народ израиљски изнад свију осталих народа. — Крвосмјесије и браколомство казни се смртном казни, камено вањем и спаљивањем. Јер ко учини штогод од ових гадова, истријебиће се из народа својега. (Лев. 18: 7.). А у почетку ове главе (ст. 3.) читамо, како је Господ Мојсеју рекао: Немојте чинити, што се чини у земљи мисирској, у којој сте живјели, нити чините, што се чини у земљи хананској, у коју вас водим, и по уредбама њиховијем немојте живјети. У гл. 20. књиге левитске прописује се смрт за браколомство, и најстрашније казни за крвосмјесије и блуд (ер. Второз. 17: 16.; 20: 22. 23.).

Ова строгост законска, која имађаше ту цијел, да се одржи брачна светиња и чистота, имала је велики уплив на свакога побожнога израиљца. Историја Израиљаца пошље освојења Палестине, говори нам о једној жени у израиљца, о једној матери дјете. Изнимку чини бурно доба судија. — Књига Рут износи нам лијепо слику породичнога живота, што се је развио под упливом Мојсеовога закона, у лицу Елимелеха и његове жене Нојемине. — Истина, закон Мојсеов потчињава жену мужу на доста строги начин, али се ипак њезина част, њезино лично достојанство узимље супрот самовољи мужевљевој, јако у заштиту. По закону Мојсеовом положај жене у породици, доста је јасан, и жена се приближује оној првобитној висини као човјечица и мати. — По ушљед политичке

диобе народа израиљскога, паде и религиозна свијест код многих племена, нарочито онијех сјевернога царства израиљскога, која су под руководством својих раскаланих краљева, одавали се идолопоклонству, приносили жртве на брдима, и клањајући се као Мисирци животињама, или као Феничани идолима: Валу, Молоху и т. д. супрот изричној заповиједи Бога својега (Лев. 18: 21.). На тај начин паде морал у израиљскоме народу са свијем ниско испод синајскога законодавства, а Јехова употреби још пошљедње средство, од кога је зависила будућност народна, допустивши, да буде израиљ одведен у ропство асирско и вавилонско. Тамо израиљ, живећи под притиском туђих народа, и претрпјевши свакојаке невоље, тргне се из своје забравности и почне тужити за Јеховом, славом и пјесмом сијонском. Са повратком религиозне свијести, повратила се је и брачна чистота, и још у ропству, посред вавилонскога безбожништва и неваљалства свијетли Сузана са својом чистотом и свештена повјест о Товији. Колико се пробудила свијест и види у израиљу за љепотом и срећом брачном, жели се из овијех мјеста св. писма: Пс. 128. описујући срећу праведнога човјека говори: Жена је твоја као родна лоза усред дома твојега; синови твоји као гране маслинове око стола твојега. — Премудри Соломон описује срећу брачну овако: Весели се женом младости своје; нека ти је као кошута мила и као срна љупка; у љубави њезиној посрћи једнако (Пр. Сол. 5: 18—19.). — Мудра жена зида кућу а луда својим рукама раскопава (14: 1.). — Ко је нашао жену, нашао је добро и добио љубав од Господа (18: 22.). — Кућа и имање нашљећује се од оца, а од Господа је разумна жена (19: 14.) и т. д. (ср. гл. 30: 10; проповј. 9: 9.).

Код незнабожачкога свијета брак и његово достојанство, стајало је на са свијем ниском ступњу. Кад би се упуштали у потанко описивање брачних одношаја код поганика, тада би изнијели гнусну и црну слику њихову. Пошље пада својега, поче се човјек купати тијелом у зноју, а духом у неваљалству. Њему више није достајало снаге, да се одбрани од навале чувствености, да се узвиси до правога достојанства људскога, и да се приближи ономе идеалу, који га прави учасником блаженства. Његов је ум потамнио био, те не могаше схватити позив човјечији, нити цијел човјечији на земљи у опће. Ово јадно стање морало се јавити најприје у породицу, која га је као прототип (први облик) свакога друштвенога стања, раширила и разгранала. — Одношај човјека спрема Бога и спрема себе самога, упропастио је са собом уједно и одношај мужа спрема жене. Како је, најпошље, могао човјек очекивати и захтјевати од жене ону благородност, оно супрушко достојанство,

кад га сам у себи није имао, и кад није располагао са оном моралном снагом, по којој би мјерио и моралну снагу своје жене? У таковима околностима морала је пасти ограда брачнога јединства, и брак је морао сам постати рушевином. — Гдје не бијаше полигамије, ту је она отсијевала у задовољењу тјелесних пожуда ван брачне свезе. Брак подгризаше или посебно или заједно: крвосмјесије, као код: Хананејаца, Јегипћана, Асираца, Миђана, Персијанаца и Етиопљана, или многољудство, као код Келта у Британији (Watterich: Die Ehe и т. д. стр. 49). Неки од тијех народа оправдавали су крвосмјесије или брак у најближим степенима, својим религиозним појмовима. За Персијанце се приповиједа, да су дозвољавали брак с матерама, и да су дјецу, која су потекла из таквих бракова, сматрали за племенитију и за владавину способнију. Асирци и Јегипћани дозвољавали су брак са сестрама. (Др. Јос. Чижман: Das Eherecht der orientalischen Kirche стр. 224).

Код класичких народа — Грка и Римљана брак такођер није стајао у правој угледу, али није тако ни ниско пао био, као што то бијаше случај код горњих народа, који нијесу управо ни знали, да ли је крвосмјесије препрјека браку или не. Код Грка и Римљана бар, не налазимо таковога крвосмјесија. Код Грка не налазимо ни један случај брачни у уходоћеј и нисходоћеј линији, шта више у народу грчкоме она прича, која приповиједа, како је Едип, који је у незнању узео био своју матер Јокасту за жену — ушљед чега је завладала била куга у народу — кад је сазнао, да му је то мати, извадио себи очи, проклео своје потомство, и пошао као процак по свијету, вођен од своје кћери Антигоне, док се је Јокаста међу тијем објесила — свједочи, како су се Грци гнушали такве брачне свезе. (В. у ист. грчкој: Прича седморице пред Тивом). — Код Римљана бијаше брак спочетка забрањен до 4. степена крвнога сродства. Кашње, дозвољен је био брак између браће и сестара од стрица. То је било још за вријеме другога пунскога рата (218—201). Цар Клаудије дозволио је брак и са синовцом (Тас. ann. 12. 6.), но ово није дуго потрајало. Брак у пријатељском сродству био је забрањен код Римљана с почетка само у најближим степенима (L. Lange: Römische Alterthümer књ. 1. стр. 98.). — Али је брак код овијех двају народа имао само једну цијел — рађање дјече — грађана. Он је тамо имао политички значај, служио је само државним интересима. Од цијели, наравно, зависило је и јединство брачно. Ако се цијел није постизавала брак се могао одмах и то законом развести. На тај начин морална цијел — узајамно потпомагање супруга до краја живота, била је тамо споредна ствар. — Једна једита околност бијаше, која је могла дати браку морални значај, а то је природна

жеља у човјеку, да непрестано живи у својем потомству; да имаде кога, који ће боговима служити мјесто њега, и који ће чувати гробове својих отаца. (Zhishman: Eherecht стр. 4.). — Жена код Грка и Римљана није уживала свој прави положај, своју слободу, своје достојанство. Она пошље смрти мужевљеве није добијала свој мираз. При диоби мужевљева имања важила је као кћи свога мужа (filiae loco). Њу је могао муж убити, особито за браколомство, а за остале преступе или прекршаје, само пошље савјетовања са родбином (Tac. ann. 13 22.). Могао ју је продати и т. д. (Lange: Römische Alterthümer књ. 1. стр. 88). — Према овоме, имајући муж власт над животом и смрћу своје жене, могао је не само лако развести се шњоме, него и уступити је или продати својему другу, који би је заискао. — Като утички уступио је своју жену Марцију својему другу Хортензију, и географ Страбо, потврђујући тај факт, придодаје, да је то стари обичај. — Сам Цицеро отјерао је своју жену Теренцију у нади, да ће му друга до-

нијети новаца, с којима ће платити дугове. — Мепенат, друг Августов, прославио се је са својих хиљаду брачних свеза и бракоразводних случајева. Сваки се је дан растављао са женама, а то или због тога, што му се њезина родбина није допадала, или је била стара, или слаба и т. д. (Аљбов: Кр. Курз лекц. по цркв. праву, Петр. 1882. стр. 213. 214.).

Германи су цијенили брак и одавали жени пристојно поштовање. — Код Словена пак, служио је породични живот за углед. Мужевци су љубили своје жене, а жене су им тако биле одане и вијерне, да су многе пошље смрти својих мужева од туге смрт себи задавале. Она је у опће имала велики значај у породици.

Но ипак не јавља се брак код ниједнога народа на такој висини, на којој га је Господ желио видјети, нити показује такве особине, које потпуно одговарају ономе духу и љубави, коју је Бог показао при стварању брачне свезе. Тек са доласком сина божјег на земљу, добија брак прави облик и значај. (Наставиће се.)

VII. Катихетичка бесједа.

О Богу као Творцу видимога свијета.

Вјерују во јединаго Бога Отца, Вседржишеља Творца небу и земљи.

Прошле недјеље, браћо моја, чули сте бесједу о том како је Бог створио ангеле. Данас пак говорићу вам како је Бог створио овај свијет, кога ми видимо и на којем живимо. Слушајте дакле како је Бог створио овај видими свијет.

Православни! Познато ти је да у нас има једна књига, која се зове библија. Кад отвориш ту свету књигу, на првој страни, у првом редку наћи ћеш и видићеш ове ријечи: „*В начале сошвори Бог небо и земљу*“. Проникни добро у те ријечи, па ћеш увидјети велико значење тих ријечи.

В начале..... Свака ствар на овоме свијету има свој почетак: људи, звјерови, тице — све има свој почетак. И цијели овај свијет има свој почетак. Било је вријеме кад није било ни неба, ни земље, ни човјека ни животнога, — није било ништа осим само једнога Бога. Откуда је све ово произашло?

Сотвори Бог..... Како је он све ово створио? Ми кад градимо ма шта било, тражимо материјала. Најприје тражимо земљиште, па онда зидамо кућу, а ако немамо ништа, онда и не стварамо ништа. Али Богу није ништа нужно било. Као Свемогући Он може из ничега све створити, па тако је из ничега створио и овај видими свијет, и то са једном ријечи: „*Тој. рече и биша, повелје и создашасја*“.

Цијели овај видими свијет створио је Бог у шест дана.

Тако је Господ рекао: Нека буде свјетлост, и би свјетлост. Господ је тако рекао и у једној минути, у једном магновењу постала је свјетлост. Но шта је таква свјетлост, извјесно не зна нико од људи. Немој, човјече, мудровати много, кажем, да је свјетлост чудно створење божије, створено на корист човјека. Кад не би свјетлости било, шта би онда било? Све би било као глуха поноћ. А кад је Бог створио свјетлост, назвао ју је даном, а таму ноћ. Свјетлост је Бог створио у први дан.

Нека буде свод посред воде, рече Свемогући и у једном магновењу појави се свод или небо, које видимо, и које је прострто над нашим главама. Ово је било други дан.

До овога времена све је било смијешано: вода и земља, све је било уједно. Господ рече: Нека се сабере вода што је под небом на једно мјесто, и нека се покаже сухо. Тада воде, које су покривале земљу, почеле су се сабирати на одређена им мјеста, те су отуда постала мора, ријеке и језера, и појавило се сухо или земља, на којој ми сада живимо. Ипак та земља није била уређена. На њој није било траве, ни дрва, ни житеља. И ово Творац рече: Нека пусти земља из себе траву, биље што носи сјеме и дрво родно, које рађа род по својим врстама, и одмах се појавише разне траве, дрва, и растиња плодовита.

Али, на чему стоји ова земља? Видиш земљу — видиш да није лака. Ви сви знате да све оно што је тешко стоји на тврдом мјесту, а не на оном, које га одржати не може. Баците камен у ваздух, он се не може одржати у ваздуху, него падне и лежи на земљи. Ми људи стојимо, ходамо, лежимо на земљи, а такође и животиње. Градови, села, дрва такође стоје на земљи. Не чему стоји ова земља? Ни на чему. *На ничесом же повјесиви земљу повеленијем Твојим*, говори једна црквена пјесма. Како такав неизмјерно тешки терет може држати се сам собом? Ко то држи? Ко, ако не Бог, који је све створио. Да, Бог све држи, све покреће, и свим управља.

Већ је прошло три дана стварана, и створено је небо и земља, а нема сунца. И рече Бог: Нека буду свјетила на своду небесном да освјетљавају земљу. По једној тој ријечи појави се на небу сунце, мјесец и звијезде. А шта би било без њих? Погледајте какву корист приносе земљи и нама — и свему што на њој живи. Сунце не само што нам даје свјетлост, него грије земљу, а мјесец и звијезде свијетле нам ноћу.

Но још нема на земљи никаква створења. И рече Бог: Нека врве по води живе душе, и птице нека лете изнад земље под свод небески, а у тај час у ријекама и морима почеше пливати разне рибе, а у ваздуху летити птице.

Напошљетку у шести дан створи Господ оне земаљске животиње, без којих би многи од нас умрли од глади. Промисли, христјанине добро о том, па ћеш се увјерити да је заиста тако. Помисли, шта би било с човјеком, кад не би било животиња. Живот човјека, особито сиромашка, био би онда не само тежак, него би једва био могућан; он би се брзо изнурио од трудова. Животиње дијеле с нама наше трудове; оне нас, — може се рећи, хране, поје, одјевају и обувају. Једна овчица више пута је

сво богатство једнога сиромашка; једна крава издржава кадкада цијелу породицу христјанина. Једном ријечи, сваким даном, сваким сатом, на сваком кораку, ми видимо и сами добијамо корист од животиња. Ко је, браћо, то све тако уредио? Увјерен сам да ће сваки рећи, да је то све Бог саздао.

До сад смо говорили о овом свијету, а сад нас очекује важан предмет, о ком ћемо говорити, и о ком треба да знамо, а то је човјек, то смо ми сами. Како је Бог створио човјека, о том ћу вам говорити слиједећи пут.

Све што смо ми до сад говорили, све је ово Бог створио за шест дана. У седми дан као што говори св. писмо: Он је престао од своје радње. Но то не значи још да је Он оставио овај свијет и све што је на њему на вољу судбине. Не! Он је престао стварати из ничега, али о свему што је створио брине се, како при самом створењу тако и сада. Он се брине за све, од саме капљице кишне до највиших свјетила небесних, од самога мравка па до човјека — све се одржава и живи по вољи божијој. Он се о свему стара и брине као добар отац о својој породици. Кад не би Бог управљао свијетом, да ли би овај поредак кроз толике вијекове могао постојати? Кад не би у једној породици могао постојати ред без домаћина, како би у тако грдном простору ако не би ту Бог управљао. Погледајте на рибе и птице, оне нити сију ни жању, али су увијек сите. Ко их пита и храни ако не Онај, који их је створио?

Дивна су дјела Твоја Господи! нехотично кажете, браћо, када погледате на овај свијет, који је тако дивно украшен. А за кога је све ово, ако не за нас? Видите ли како је човјек пред очима божијим, јер је Он све створио ради човјека. Падни ничице, православни, пред Створитељем и благодари Му за све, што је за тебе и за твој живот створио. Покорвај му се и љуби Га, љуби Га онако, како он тебе љуби. Амин!

п. п.

Старине.

Рукописне Србуље на св. Синајској гори.

(Свршетак.)

30. Октомах (на артији). У молитви: „Спаси Боже люди твоја и благослови достојније твоје“, спомиње као светитеље Симеона и Савву српске; а у другој молитви, коју свјештеник говори јасно пред дверима, као прошеније, вели у истој: Оукрѣпни дрѣжаѣу цара нашего Стефана и Оуроша и ниспосли на ны милости своје и т. д. (Из

овога се види, да је српска црква још при цару Душану уврстила међу светитеље Савву и Симеона), па и у тој молитви призива или спомиње: као „сагаго и когноснога Савви“. „Н ѣще молимса за здравѣе и за оѣпоущеные грѣховѣ цара нашего Стефана и Оуроша и Патрѣарха нашего имѣрек и нгоумена нашего, молитвами

прѣподобнаго и ѿца нашего Сумешна и сѣтаго и богоноснаго ѿца нашего и сѣтїа Гавы“ и т. д.

31. *Панигирик велики* (на артији). На првом листу има записка, као поменик: *Иеремію Могила воевода, Господар земли Молдавской пишемъ. Іѡ Симешнъ Могила воевода Господар земли Молдавской. Іѡ Константинъ Могила воевода Божією милостію, Господар земли Молдавской. Іѡ Радѹла воевода Бож. милостію Господар земли Молдавской, пишемъ. Іѡ (нечитко име). Іѡ Александръ воевода, Господар земли Богдани. вѣкто ЗРА (7130) 1662.*

На другоме листу има неколико имена као поменик, и рекао би да су сви из Србије: „Павла, Гаву іереа, Максима, іереа Милоша, Живана, Милована, Милосава, Николаѡ, Радосава, Сѹботѡ, Милицѡ, Чавѡ, Синкѡ, Ивѡ, Сѹботѡ, Іаню, іереа Радивога, Живанѡ, Пею, Дмитрѡ, Єврѡ, Миланѡ, Бокоча, Петроня, Билимона іеродиакона, Анѡѡ, Нешѡ, Станка, Недѡ, Ракѡ, Стояна, Стоядина, Генѡ, Босѡ и т. д.

И тако, са напријед два споменута псалтира, у све се налази 34 славенске књиге. Но без сваке сумње има их још и међу оним књигама донешеним из Каира, те сам замолио једнога брата, да при смјештању истијех у поредак, прибиљежи Србуље особно, и препис ми пошље, што је и обећао, као и то, да ће у неким стрпаним у крај писмама потражити, те ако што нађе тичуће се српске цркве или историје, преписати и послати ми.

Додатак к броју 27.

Пенгисостар (на артији) највећег формата. На крају ова записка на грчком и славенском језику:

1. Ѣ сина, ѡ свѣта мојега снание Ѣ сина, ѡ силно моје тебѣ желание.
2. Иже въ ѡгни неопалима съ блюде се съблюди ме ѿ ѡгна вѣчноујущаго.
3. Сѣрьскы Іакѡвъ Митрополит посла стаје кнѣги въ синаю, и приложи је пречистѣки дѣвѣк Матери.

4. Иже и по имени писана здѣ соугоувънь трї пѣсньць и часословць Псалтирь и чтеные златоустово тако даю ѡбѣщоу въ часъ възданины грѣхѡвъ избавителниоу въ коупѣк и прѣдстателниоу

5. И молю всю братию сръблевъ, коупѣк и грѣке, симъ кнѣгамъ неѡемлемымъ бити ѿ дома пречистые дѣвѣ до вѣкы кто ли дръзне ѿ іети сие, съ сыномъ іеже Христомъ соудъ да имать.

6. Въ лѣто SOSH (6868) индиктїонї (13) царствоујуцимъ въ насъ благочѣстивымъ царемъ Стефанѡу Оурошоу и матери іего монахи Єлесаветь. Ову је књигу писао неки Гаврил.

Додатак к броју 28.

Ина взпрошениа вѣтїе вгльскъхъ словесъ ськл. м Каснаніемъ Григорѡмъ Феодорѡ члвкѡ етерѡ хожшѡ ерю хо ѿ Іеросла Івзракомъ А. Б. Г. Д. Є. З. И. О. І. К. Л. М. Н. Ѣ. О. П. S. P. G. T. V. Ф. X. Ф. Ѣ. Г. Є. К. Л. Є. Ъ. Ы. Ъ. Ѣ.

Апостол на пергаменту, ово више писано на послѣдњем листу.

Братина іегда придетъ конѹнна лѣтѹ. посла Богъ сина своіего іединоу даго. раждѹющаго ѡ жены. бывающа по дѡ законѡмъ. да подѡ законьныа искѹпитѡ. давъсынѣные прымлем. такоже синове есте. посла Богъ дѡхъ сина своіего въ срдца наша вопїа авва отецъ. тѣмъже нѣси рабѡ нѡ синѡ аще ли синѡ (и) наслѣдникѡ вожьемъ дѡхѡмъ.

Преписано из апостола пергаментног.

Господи помози ракоу своіемоу. Георгиіеви, стажавше кнѣги сина. даніемоу вогъ внити вцарство іе всегда и нынѡ † се Геѡргии. стажалѡ кнѣги сина. взматѡ дѣдѡмъ и прадѣдомъ. асенимъ имена Кѹзмы мрък Костантина, Каснаиѡ, Романа, Ѣврониѣ, Оликѣѡ, мрък мрък мрък. Бориса, мрък, Івана. м...ѣ.

Оусъпшиа Глигорна Павла, Івана. Івана. На св. Синајској гори 16. нов. 1887.

Митрополит умировљени:

Хаѡ Савва Косановиѣ.

Светосавска прослава

у српско-правосл. богословском заводу у Рељеву 1888. год.

И ове године прослављен је патрон српске школе и Срба — Ђака, св. Сава, и то овим редом: Послије службе Божије — која је одржавана у заводној цркви, у присуству свију наставника, ученика и великог броја побожног народа, који се сакупили из околних села, да се Богу и своме светитељу помоли, — упутила се је литија у заведну дворану са пјевањем дотичног тропара, гдје је пречасни г. Тома Алагић професор богословије осветио водицу и прелио кољиво, а за тијем питомац IV. разреда Драгомир В. Остојић, држао је овај говор:

Поштована господо наставници!

Драга браћо и другови!

Кад промисао божији хоће који народ да усрећи, онда му шаље људе, који ће га вишом силом задахнути, познати у њему она својства и околности, које га могу извести на пут среће и напретка. Таке људе назива повјесница великима. Ови служе намјерама вјечним, пошледице дјелања њиховог постају спасоносне по народ, државу и цио род човјечији. Такови су људи ријетки, вијекови их само рађају, и благо оном народу, који их и више има на броју. Милостиви Бог ни Српство није никад заборавио. И наш се народ може с поносом подицати синовима, чија витешка и не оцијењена дјела имаду преголемих заслуга по васцијело српство. Међу тима генијама српским јавља се као звјезда даница на обзору српском: заштитник православља; чувар народности и имена српског; оснивач просвјете српске; први српски архијепископ св. Сава, чија су узвишена дјела и заслуге овјековјечене и златним словима записане у историји: свјетској, црквеној а нарочито српској.

Отац св. Саве звао се Стеван Немања. Све до доласка Немањина на владалачки престо српски, бијаху Срби раздвојени, и земље, у којима живише не бијаху уједињене, они међусобно ратоваху и крв братску прољеваху, те је тако са свију страна пријетила Србину опасност тим већа, што га је и у вјери православној хтјео поколебати лажни и непозвани дух. Па баш у то доба, када се рјешаваше судба Србинова, да ли да остане или да пропадне, јавља се један од најзнатнијих владоца српских: Стеван Немања који уједини Српство и распарчане земље српске споји у једну цјелину, те тако створи самосталну и независну државу, а одма за тим јавља се и син његов св. Сава који не хтједе да земаљском државом управља, да предводи војску у рат и да непријатеље своје убија, него желећи се Богу и народу своме посветити на службу, замјењује бурни свјетски

живот пустињачком нијемом тишином; оставља владалачку палату, а ступа у калуђерску ћелију; скида са себе владалачко одјело а навлачи на се смирену ризу калуђерску, хотећи тијем да каже Србину, да ће и у свештенству своје вагда налазити одбрану своју. — По примјеру оца свог Немање, који створи самосталност држави српској, он иде у Цариград да изради и самосталност цркви српској, па се враћа у средину свог народа као глава српске цркве, као учитељ и први архијепископ српски, како би се могао велики нарећи у повјести српској и у царству небесном. Пошље га видимо, гдје са часним крстом и светим еванђељем у руци иде по српским земљама, оснива 12 епископија, проповједа науку Христову и утврђује народ свој у светој вјери, поучава Србина у врлинама хришћанским. Видимо га гдје са оцем својим по свима крајевима српске државе троши благо, али „не на наџаке ни на буздоване“, већ на подизање св. цркава и манастира, као што су седмобратна Жича — столица архијепископа српских, Студеница — лавра српска и остале вјечне куће, у којима се народ скупља да се помоли Богу и да се поучи, како треба живот водити по закону Божијем.

Уз ове дивне и великољепне, — које се и данас налазе по српским земљама, те као живи и вјечни споменици подсећају сваког Србина и Српкињу на његове славне прадједове и на оно доба, када је држава српска била велика и силна, уз те велим задужбине т. ј. цркве и манастире подизао је св. Сава и школе, којима стави у задатак, да Србина у духу науке Христове образује умно и морално, како би црква добила побожне и ревне хришћане; народ и отаџбина праве, честите синове; држава вјерне поданике, а човјечанство вриједне и радине чланове.

Из тог видимо да отац и син у животу своје једном путањом корачаше на народном пољу, да једну цијелу обојица имадоше, а то је: да уједине српство, да усреће и унапреде народ, да га дигну и успореде с другим образованим народима, па све то колико могоше и учинише. Они вјером православном очеличише дух народа српског тако, да је Србин и паки Србином остао, како у вријеме потпуне снаге и величине своје, тако и петвјековног ропства, — у оном добу, када је у оковима сужанства чамно и жељно изгледао да му сијне сунце слободе.

То су не умрли радови великог светитеља српске цркве, св. Саве, првог архијепископа српског, а плод његова племенита рада прати сваког Србина кроз сва времена, због чега и има право

српски народ да га назива: Српске цркве врховном светитељском главом, свештеником цркве сјајне, духовником свете тајне и светитељем међу апостолима.

На завршетку ове свечаности помолимо се бесмртном духу Савином да нас заступа „пред престолом Творца“, и да он са небеских

висина благослови Српство, које је неизмјерно љубио, коме је живот и рад посветио и за чију се срећу и благостање старао.

Послије овог говора заори се из грла питања пјесма: „Ускликнимо с љубављу“, у којој Србин прославља угодника Божијег и просветитеља свог.

Конзисторијалне окружнице.

Број 265/екс 1884.

О к р у ж н и ц а

свему свештенству Дабро-босанске епархије.

Све котарске области за своје званичне сврхе имају потребу знати, колико чељади мушке и женске, мале и велике, умиру свакога мјесеца; и ушљед тога висока влада својим пијењеним дописом 1. марта по н. број 3007. изволила је наредити, да сваки парохијални свештеник концем сваког мјесеца поднесе котарској области исказ умрлих лица, и то или преко поште службено, или гдје нема поште, онда преко сеоског кнеза. — У исказу има бити назначено: година, мјесец и дан смрти; старост и мјесто гдје је пребивао. А да

би лакше свештеницима било те исказе начинити, послаће им се од владе преко котарске области готови штампани формулари, а они само нека их надопуне, и котарској области свакога мјесеца поднесу.

Наређује се свима и овога пута, да тачно биљезите сваки случај рођења, вјенчања и смрти, што се у вашим парохијама догађају.

Из сједнице конзисторијалне

У Сарајеву, 25. фебруара 1884.

АЕ и Митрополит Босански:

Савва.

Број 226/екс 1888.

О к р у ж н и ц а

свему свештенству Дабро-босанске епархије.

Ове године пада Ђурђев-дан на велику суботу, а у том случају типик прописује: „Ако св. влм. Георгије буде на велики петак, велику суботу или на сами дан Пасхе, онда светоме поју се стихире, канон и служба теку понедељак свијетле недеље, дакле у други дан Васкрсенија са дневном службом“.

Према томе и они, који св. влм. Георгија славе, имају славу крсног имена пренијети на други дан Васкрсенија, а никако и нипошто чинити ју на велику суботу, јер пошто се при крним именима доста једе, пије, пјева и т. д.

тима би се о значај светковања и празновања велике суботе огријешили, кад се свакоме православном Христјанину у свему најстрожија умјереност и трезвеност препоручује.

Толико сматрамо за нужно, — усљед неких питања — објавити, о чему нека пречасно свештенство своју подручну паству благовремено извјести.

Из сједнице конзисторијалне
У Сарајеву, 18. фебруара 1888.

АЕ и Митрополит Босански:

Ђорђе Николајевић.

Број 1577/екс 1887.

О к р у ж н и ц а

свему свештенству и општинама.

Његова Светост, Архиепископ константинопољски и вселенски патријарх господин Дијонисије са својим синодом управио је на нашу смиреност окружницу од 22. септ. о. г. број 4080, коју по дужности мојој, како свештенству, тако исто и српско-православним општинама наше дијецезе у кратком изводу у сљедећем саопштавамо:

„У православним епархијама неке општине,

свештеници и друга лица, имају обичај, да противу постојећег реда шаљу и достављају молбе непосредно у патријаршију за разне послове црквене и општинске, без да предходно ставе до знања њиховом помјесном Архиепископу, под кога потпадају црквено. Будући да та неумјестност и неред сматра се противно црквеној установи, препоручујемо Вашему Превосвештенству, да вашом архиепископској окруж-

нипом објавите свима православним општинама, које спадају под вашу дијецезу, и докажете им, да се од сада у будуће за какав буди посао, који се односи на црквено-школске и општинске ствари, нека се најпре обраћају своме надлежном Архијереју и духовном суду, и који

ће тада по нужди доставити у патријаршију ради ријешења“.

Из сједнице конзисторијалне
У Сарајеву, 15. октобра 1887.

АЕ и Митрополит Босански:
Ђорђе Николајевић.

Из црквеног правила.

(Свршетак.)

Просга прегрупа	Недјеље и празници	Глас	Јутрења Еванђеља воскресна	На литургији Зачало	
				Еванђеља	Апостола
Април	3. Неђеља 4. Средопосна	4	1	Мар. 40.	314
	10. Неђеља 5. Акафист	5	2	„ 47.	321
	17. Неђеља 6. Цвијетна	(види типик)		Јов. 41.	247
	23. Велика субота: Бурђев-дан	(в и д и т и п и к)			
	24. Неђеља 1. Васкрс	(види типик)		Јов. 1.	1
Мај	1. Неђеља 2. Томина	—	1	Јов. 65.	14
	8. Неђеља 3. Мироносична	2	4	—	16
	15. Неђеља 4. Раслабљенога	3	5	Јов. 14.	23
	21. Субота св. Константин	(види типик)		„ 35. од п.	49
	22. Неђеља 5. Самарјанка	4	7	„ 12.	23
	29. Неђеља 6. Слијепога	5	8	„ 38.	38
Јуни	2. Четвртак Вознесеније Господње	—	3	—	1
	5. Неђеља 7. С. С. Отаца	6	10	Јов. 56.	44
	12. Неђеља 8. Тројична	(види типик)		„ 27.	3
	19. Неђеља 1. по Тројичној (Сви Свети)	8	1	Мат. 38.	330
	24. Петак Јован-дан	(в и д и т и п и к)			112
	26. Неђеља 2. по Тројичну	1	2	Мат. 9.	81 од пол.
29. Сриједа Петров-дан	—	11	„ 67.	193	
Јули	3. Неђеља 3.	2	3	Мат. 18.	88
	10. Неђеља 4.	3	4	„ 25.	93
	17. Неђеља 5. И сви Св. Оцима	4	5	„ 28.	и 103 302 од п.
	20. Сриједа Св. Илија	(в и д и т и п и к)			57
	24. Неђеља 6.	5	6	Мат. 29.	110
	31. Неђеља 7.	6	7	„ 33.	116
	Август	6. Субота Преображење Господње	(види типик)		Мат. 70.
7. Неђеља 8.		7	8	„ 58.	124
14. Неђеља 9.		8	9	„ 59.	128
15. Понедељник Успеније Богородице		(в и д и т и п и к)			240
21. Неђеља 10.		1	10	Мат. 72.	131
28. Неђеља 11.		2	11	„ 77.	141
29. Понедељник Ујековање Претече		(в и д и т и п и к)			33
Септембар	4. Неђеља 12.	3	1	Мат. 79.	158
	8. Четвртак Рођење Богородице	(види типик)		Лук. 54.	240
	11. Неђеља пред Воздвижењем †	4	2	Јов. 9	215
	14. Сриједа Крстов-дан	(види типик)		„ 60.	125
	18. Неђеља по Воздвижењу †	5	3	Мар. 37.	203
	25. Неђеља 18.	6	4	Лук. 17.	188
Октобар	2. Неђеља 19.	7	5	„ 26.	194
	9. Неђеља 20.	8	6	„ 30.	200
	16. Неђеља 21. и С. С. Оцима	1	7	„ 35.	203 и 302 од п.
	23. Неђеља 22.	2	8	„ 83.	215
	26. Сриједа Митров-дан	(в и д и т и п и к)			
	30. Неђеља 23.	3	9	Лук. 38.	220
Новембар	6. Неђеља 24.	4	10	„ 39.	221
	8. Уторак Аранђелов-дан	(види типик)		„ 51.	305
	13. Неђеља 25.	5	11	„ 53.	224
	20. Неђеља 26.	6	1	„ 66.	229
	21. Понедељник Ваведење Богородице	(види типик)		„ 54.	320
	27. Неђеља 27.	7	2	„ 71.	233
	Децемб.	4. Неђеља 29.	8	3	„ 85.
6. Уторник св. Никола		(види типик)		„ 24.	335
11. Неђеља 28. С. С. Праотаца		1	4	„ 76.	257
18. Неђеља пред рођењем Христовим (С. С. Отаца)		2	5	Мат. 1.	328
25. Неђеља Рођење Христово		(види типик)		„ 3.	209

Г. Бољарић, свештеник.

Оглас са двери.

Под овим именом разумијевам један особити обичај, који је до скоро постојао у Босни и Херцеговини, и који можда још и сад ће-ће постојати. Вриједно је да га донесе наш „Дабробосански Источник“ ради незаборавља, те мислим да ће заинтересирати и оне, који за њега нијесу прије чули.

Прије него што опишем тај лијепо обичај, морам најприје споменути оно, што је шњиме у тијесној свези, или оно, због чега је тај обичај управо и постао.

Познато је већ, какве клетве или проклињања, постоје у нашем народу, а има их код свијех народа. Њих изазивају врући темпераменти, слабо васпитање, и љутње, кад се коме учини каква неправда, било у губитку парнице, било због учињене штете и одштете, било у нарушењу части увредом, и т. д. Кад већ побјеђени и слаби, не може јачему и хитријему да одоли, онда га он предава невидимој власти, да се за њега освети, и да му се то и то догоди.

Између многих клетава и проклињања, да споменем само ове, које неразборита чељад просипљу у својој срчби и осветљивости: „Не живио, да Бог да!“ „Мајка му у мртве очи погледала!“ „Свијећа му се утрнула!“ „Шљеме му се ископало!“ „Тешкијех рана допауно!“ „Проклета му душа!“ „Од Бога му тешко!“ „Жив се распадо!“ „С душом се не растао!“ „У земљи се не распао!“ „Земља му кости изметала!“ „Душа му раја не виђела!“ и т. д. Осим овијех проклињања, у старија доба многи су и по монастирима држали тако звана „Клетвена Денија“ на непознатог крвника, или крадљивца, или палиоца, и т. д. не би ли га Бог „обејанио“ (открио). Такову клетав памтим да је држао у свима херцеговачким монастирима, покојни Ђетко Радовић, кад му је неки Турчин убио ноћу у воденици сина на женитбу, и веле да је онај Турчин поманитао, и у лудилу скончао. Шта су, и какве молитве стари калуђери читали на тијем „Клетвеним Денијама“, ја управо не знам.

Осим поменутих клетава, има још и родитељскијех, које по природи нијесу са срца, — „устима куне, а срцем не жели“, — осим за велику увреду, за крупну непослушност према родитељима, особито ако их у старости и нужди оставе без своје синовне потпоре. У тијем случајевима можда родитељи баш и са срца „у камен туку“ и просипљу клетву на своју ћену, што су врло ријетки случајеви.

Али и једне и друге и треће клетве и анатеме наша црква забрањује, и осуђује, јер стоје у оприједи према св. Јеванђељу. Спа-

ситељ је јасно казао: Ко вас проклиње, ви њега благосиљајте. Добро чините онима који вама чине зло, и молит се Богу за оне који вас мрзе и напаствују. Ко вас каменом, ви њега хљебом; једном ријечи: „Љубите ваше непријатеље“. Небесни учитељ дао нам је и у томе најбољи примјер. Кад је рањен и крвав, а у тешким мукама висио на крсту, Он је молио Оца небеснога, да опрости његовијем мучитељима. Дакле они, који друге проклињу, врло гријеше пред Богом. Гријеше и зато, јер Бог неће ни њихове гријехове опростити, ако су јогунасти и несклони, да опросте увреду својим ближњима: *Аличе не отпишчасше челојјеком согрјешенија их*, неће ни Отац небесни опростити вама ваша сагрјешења.

Ако баш човјек, у великој својој љутњи, принуђен буде за велику увреду нешто рећи, довољно је ако каже: „Бог му платио!“ „Бог му по правди судио!“ Али би опет боље било рећи: „Бог му опростио!“

Сад о „Огласу са двери“. — У народу нашем још се чује ова лијепа изрека, а уза њу још љепша и Богу пријатнија молитва: „Тешко омраженоме, и не помиреноме!“ „Сачувај ме Боже тешка бола и дугачка лога!“ „Недај ми Боже смрти без покоја!“ (Често се рекне и „без покајања“). С тијем изрекама побожни Хришћанин очевидно има тежњу и жељу, да прије смрти и поласка на онај свијет, учини рачун о својим дјелима на овом свијету, да се у топлој молитви и искреној исповједи пред духовним љекаром покаје, и помири с Богом, са ближњима и са својом савјешћу, па пун љубави, вјере и наде на милост Божију, да ће бити учасник у царству вјечне славе, он се лакше опрости са овијем лажнијем и краткијем животом. — Али многи људи пођу без те спреме, јер док су здрави и у добру стању, они и не мисле да ће умријети; не пада им на ум најпрешњија дужност — сеоба у вјечност; — када ваља једном умријети и Богу рачун дати, ће не ће помоћи ни сребро ни злато: „Земља јеси, у земљу ћеш поћи“.

Неки опет дођу на ту добру мисао тек по невољи, и чак у једанастом часу, — на смртној постељи; и то онда, ако тешко и дуго болују, па не могу ни да оздраве, нити да се с душом раставе: „Душу Богу дава, а Бог му је неће“. У такоме стању, неки су молили, „да им служећи духовник учини оглас са двери“. Такове огласе ја сам чуо више пута у Мостару од покојнога архимандрита Памучине, а у Сарајеву од још живећих протојереа о. Стефана Баковића и о. Герасима Лалића; а оглашава ли су их овим редом:

Потље прочитаног Јеванђељија, служећи свјештеник стао би пред дверима окренут народу и ово би изговорио:

„Православни Христјани и Христјанке“! или: „Православна браћо и сестре“! Има један брат или сестра, (непоменувши имена), који је велика „хаста“ (болник), одавно лежећи на постели, пак не може, ни да се престава, ни да оздрави. Он моли од свијех и од свакога иште опроштење, ако је кад кога у чем увриједио, или му што на жао учинио; а он од своје стране прашта свакоме — и тичици у горици. За то браћо, по дужности христјанској, реците сви у три пута: „Бог да га исцјели и помилује, а сагрјешенија опрости“.

Сав народ за свјештеником изговорио би три пута горње ријечи, с том вјером и боника,

и свјештеника, и народа, да ће му иза те опште народне молитве заиста бити лакше и оздравити; или да ће брза смрт сједовати, па се опростити патња и мука.

Ако такови умре, а породица му толико кадра да плати Архијереју само 1 дукат; владика онда такоме (а иначе свакоме, ће га позову) отиде у спровод од куће до у цркву (са мантијом, патарицом, петрахиљом и омофором) и чита му на крају опијела двије велике молитве, с којима се умрли разрјешава и овога, и онога свијета, од сваке клетве и анатеме, било очине, или материне, или свјештеничке; или најпотље од *шјажчејше* архијерејске.

М. Х. Савва.

Црквене вијести.

Његово цар. и краљ. Апостолско Величанство, благоизвољело је премилостиво примити оставку митрополита у Мостару господина Игњатија, коју је уједно уважио и Његова Светост вселенски патријарх господин Дионисије, као што

читамо у „Сарај. Листу“ и „Црквеној Истини“.

Привремена управа црквенијех слова повјерена је досадањем секретару митрополије, високопречасном] госп. Архимандриту Леонтију Радуловићу.

Гласник.

Јосиф Савић, свештеник и парох стрмички у протопрезвитерату власеничком, преселио се је у вјечност 12. јануара о. год.

Симо Соколовић, ђакон, рукоположен је за свештеника 7. фебруара о. г. и одређен је на парохију трновску у протопрезвитерату сарајевском.

Мишар Ловрић, свештеник и парох поповићки у протопрезвитерату и котару гламочком, последије кратког боловања у 58. години старости, преселио се је у вјечност у недјељу, ноћу између 7. и 8. фебруара о. год.

Књижевна вијест.

„Вјесник Српске Цркве“, кога је огласио професор биоградске богословије г. Свет. Ј. Никетић, — и кога смо позив на претплату у 1. (7.) броју нашега листа донијели, — неће излазити, јер у изјави, коју је г. Никетић дао

у „Хришћански вијесник“, вели, да му се није пријавио довољан број претплатника, па ни толико да би се претплатом могли покрити трошкови само око експедиције листа!! За то обуставља издавање листа до бољих времена.

Учтиво молимо наше претплатнике како у Босни и Херцеговини, тако и у иноземству, да обнове своју претплату, или нам јаве да неће више лист држати. Исто тако молимо и ону поштовану господу на страни, којима смо ту скоро, на препоруку наших и њихових пријатеља, послали по два овогодишња броја нашега листа, да нам јаве, желе ли држати овај лист, и на ту цијел своју претплату пошаљу.

Власништво.